

**PROBLEMATIZAREA ÎN PEDAGOGIA UNIVERSITARĂ****(Cadru conceptual)****Tatiana REPIDA***Catedra Științe ale Educației*

L'auteur expose les notions de base de la problématisation: problème, situation-problème, question-problème, enseignement-problème, étude-problématisée; on analyse les résultats d'un sondage sur le potentiel formatif et actif participatif de quelques méthodes didactiques.

Universitățile au drept obiectiv fundamental formarea specialistului competent și competitiv pe piața forței de muncă. Acest obiectiv poate fi realizat numai modernizând metodologia de predare-învățare-evaluare. Proiectarea și implementarea metodelor de predare-învățare în învățământul superior, după cum menționează N.Vințanu, include unele specificități, și anume, rolul deosebit pe care îl are spiritul de cercetare științifică, creativitatea teoretică și practică [16, p.147].

După cum menționează cercetătorii, azi atenția principală în didactica universitară este concentrată asupra promovării metodelor care vizează participarea studentului la propria formare și dezvoltare ca specialist în domeniul ales și ca personalitate.

Învățarea este cu atât mai eficientă și asimilarea cu atât mai mare, cu cât studenții sunt mai activi în raport cu sarcina de învățare, adică participând creator la actul învățării.

Productivitatea în învățare este sporită de similitudinea situației de învățare cu cea de la locul de muncă în care se vor utiliza cele învățate. Sunt doar două condiții formulate de N.Vințanu care se referă la participarea activă a studenților în procesul de învățare [16, p.156].

Un rol deosebit în formarea competențelor generale, de profil și de specialitate la nivel de cunoaștere, înțelegere, aplicare, integrare îi revine problematizării. Problematizarea se înscrie printre coordonatele esențiale ale modernizării învățământului la toate etapele și la toate nivelurile, stimulând creativitatea cadrelor didactice, a elevilor și studenților.

În linii mari, specificul problematizării constă în faptul că profesorul nu expune cunoștințele deja elaborate, ci dezvăluie subiecților procesului didactic „embriologia adevărurilor” [7, p.92], punându-i în situația de cercetare și descoperire.

În viziunea E.Macavei, „un învățământ activ, eficient, este problematizant” [12, p.247].

E greu de imaginat procesul de învățământ modern în școala superioară fără problematizare.

Aparatul noțional implicat în problematizare este destul de variat:

- problematizare;
- învățare problematizată;
- învățare prin rezolvarea de probleme;
- predare problematizată;
- problemă;
- problemă didactică;
- situație-problemă;
- predarea și învățarea problematizată;
- rezolvarea productivă de probleme;
- strategie problematizată etc.

Subliniem că majoritatea cercetătorilor [1, 3, 4, 5, 7, 9, 12 ș.a.] consideră problematizarea metodă didactică.

Problematizarea este metoda didactică care constă în crearea unor dificultăți practice sau teoretice a căror rezolvare să fie rezultatul activității proprii de cercetare efectuată de subiect.

Problematizarea este metoda de învățământ de tip euristic folosită în scopul de a declanșa activitatea independentă a studentului/elevului, gândirea sau efortul personal al acestuia [12, p.246].

Problematizarea este modalitatea de a crea în mintea studentului/elevului o stare conflictuală de neliniște intelectuală, determinată de necesitatea cunoașterii unui obiect, fenomen, proces sau rezolvării unei probleme teoretice sau practice pe cale logico-matematică sau experimentală.

Din definițiile de mai sus, dar și din alte definiții propuse de alți autori în manualele de pedagogie și alte surse, conchidem că metoda problematizării utilizată în activitatea didactică presupune o activitate independentă, un efort din partea celor care învață.

E necesar totuși a menționa că în didactica modernă problematizarea depășește statutul de metodă didactică și dobândește unul mult mai complex – de orientare didactică, de principiu metodologic fundamental, de tehnică didactică, direcție a învățământului, strategie didactică.

Altă noțiune implicată în problematizare este *problema*. După cum surprinde W.Okon, „problema este o structură cu date insuficiente” [14]. Problema reprezintă un proces, fenomen, dificil de înțeles, neclar, complicat, încurcat și ca urmare greu de rezolvat.

Problema reprezintă o stare conflictuală pe care o trăiește subiectul cunoscător într-un anumit moment, datorită relaționării experienței sale trecute de cunoaștere (experiență care este insuficientă, nesatisfăcătoare calitativ și cantitativ) cu anumite elemente de noutate și surpriză cu care s-a confruntat.

Prin „*problema didactică*” se înțelege dificultatea pe care elevul/studentul nu o poate soluționa decât prin cercetare în cadrul unei activități proprii. Așadar, este vorba de o situație organizată special de către profesor în care cei ce studiază caută să depășească dificultățile întâlnite, căpătând cunoștințe și experiențe noi, consolidându-și capacitățile.

*Situația-problemă* desemnează o situație contradictorie, conflictuală ce rezultă din trăirea simultană a două realități: experiența anterioară și elementul de noutate cu care se confruntă subiectul. Acest conflict provoacă căutare și descoperire, intuirea unor soluții noi.

Situația-problemă se produce datorită conflictului intelectual ce apare între ceea ce știe și ceea ce nu știe studentul, între ceea ce îi este cunoscut într-o anumită problemă de specialitate și necesitatea dobândirii de noi cunoștințe într-un anumit domeniu.

Așadar, situația-problemă este o situație special organizată de către profesor, iar elevii/studentii se implică în activitatea de cercetare pentru a depăși dificultățile întâlnite.

*Întrebarea-problemă* este o altă noțiune caracteristică problematizării.

Întrebarea-problemă este un element al situației-problemă cu ajutorul căreia se determină una din dificultățile situației. Situația-problemă cuprinde un ansamblu de întrebări-problemă. Unii cercetători (de exemplu, C.Cucoș) consideră că în problematizare principalul e crearea situațiilor-problemă, iar punerea unor întrebări ar putea și să lipsească [7, p.72].

O întrebare devine problemă atunci când ea generează o stare psihică de curiozitate, de nedumerire, de neliniște în fața unui obstacol care trebuie învins, a unor dificultăți teoretice sau practice ce trebuie depășite.

*Predarea problematizată* este un proces interactiv și o activitate intenționată care pune la dispoziția elevilor/studentilor situații de învățare. Scopul constă în acumularea cunoștințelor, aprofundarea înțelegerii, dezvoltarea competenței de rezolvare a situațiilor-problemă [15, p.318].

Predarea problematizată reprezintă ansamblul demersurilor întreprinse de profesor în scopul organizării și conducerii activității de învățare problematizată a elevilor/studentilor.

*Învățarea prin problematizare* este o modalitate de participare activă și interactivă a studenților în procesul didactic, care constă în proiectarea și efectuarea activităților de căutare independentă (individual sau în grup) a soluției la o problemă contradictorie.

Învățarea problematizată, menționează R.B. Cozman (citată de A.Solcan) este un proces activ și constructiv de-a lungul căruia elevul/studentul manipulează resursele cognitive disponibile pentru formarea noilor cunoștințe, selectând informația din mediul înconjurător și integrând-o în structura sa informațională.

Ca *tehnică de instruire* problematizarea poate fi utilizată pretutindeni unde se pot crea situații-problemă ce urmează a fi soluționate prin gândire și căutare comună, prin cercetare și descoperire a unor adevăruri, a unor noi reguli și soluții de ordin superior ce devin o parte integrantă a repertoriului individual de achiziții [15, p.318].

În baza celor relatate mai sus, putem conchide că prin problematizare învățarea nu este preponderent cognitivă, ci mai ales orientată spre experiențele subiectului – acționale, afective, individuale și sociale. Studenții se familiarizează tot mai mult cu logica investigației științifice, cu tehnicile de cercetare, atingând astfel un nivel superior de performanță.

Unui grup de studenți de la specialitatea Psihopedagogie i s-a propus să evalueze potențialul formativ și activ-participativ al unor metode didactice, și anume:

- expunerea/prelegerea;
- modelarea și stimularea;
- conversația euristică;
- problematizarea;
- demonstrarea;
- lucrări practice;
- metoda descoperirii;
- studiul individual;
- metoda cooperării;
- observarea sistematică.

Valori și semnificații<sup>1</sup>:

- 1) în foarte mică măsură;
- 2) în măsură potrivită;
- 3) în mare măsură;
- 4) în foarte mare măsură.

În viziunea studenților chestionați, metodele cu cel mai înalt potențial formativ și activ participativ sunt: metoda descoperirii, problematizarea și metoda lucrărilor practice. Metodele cu cel mai scăzut potențial s-au dovedit a fi prelegerea, demonstrarea, observarea sistematică.

În continuare aducem unele argumente ale studenților care au apreciat înalt potențialul formativ și activ participativ al problematizării:

- dezvoltă capacitatea de a gândi critic, de a formula idei/opinii și de a apăra propriile convingeri;
- dezvoltă capacitatea de a găsi soluții și argumente;
- dezvoltă creativitatea;
- asigură o motivație intrinsecă și antrenează aptitudinile;
- sporește activismul nostru;
- datorită acestei metode accentul cade pe elevi/studenți;
- solicită elevilor implicare cognitivă și afectivă;
- problematizarea permite realizarea unui feedback imediat.

Și în fine, ultima frază dintr-un chestionar: „...dar în nici un caz nu ignor și celelalte metode ce au obținut un punctaj mai mic comparativ cu problematizarea, deoarece fiecare dintre metode are gradul său de eficiență în realizarea unei anumite sarcini concrete”.

#### **Referințe:**

1. Albușescu I., Albușescu M. Predarea și învățarea disciplinelor socioumane. - Iași, 2000.
2. Ardelean A., Marinescu M. ș.a. Introducere în didactica biologiei. - Arad, 2003.
3. Bocoș M. Instruire interactivă. - Cluj-Napoca, 2002.
4. Bontaș I. Pedagogie. - București, 1995.
5. Cerghit I. Metode de învățământ. - București-Chișinău, 1997.
6. Cristea S. Dicționar de pedagogie. - București-Chișinău, 2000.
7. Cucocș C. Pedagogie. - Iași, 1996.
8. Dicționar de pedagogie. - București, 1997.
9. Junga I., Istrate E. Manual de pedagogie. - București, 1998.
10. Joiță E. Eficiența instruirii. - București, 1998.
11. Ionescu M., Radu I. Didactica modernă. - Cluj-Napoca, 1995.
12. Macavei E. Pedagogie. - București, 1996.
13. Negreț I., Jinga I. Învățarea eficientă. - București, 1996.
14. Okon W. Învățământul problematizat în școala contemporană. - București, 1978.
15. Solcan A. Instruirea problematizată – metodă activă a didacticii moderne. Analele științifice ale USM. Seria „Științe socioumaniste”. V.3. - Chișinău, 2003.
16. Vințanu N. Educația universitară. - București, 2001.

*Prezentat la 17.12.2009*

---

<sup>1</sup> Vezi Gondiu E. Didactica în prezentare grafică. - Chișinău, 1997.